

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, професора,
проректора із науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи,
професора кафедри соціальної роботи та консультування
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка**

Лях Тетяни Леонідівни

про дисертаційну роботу Коби Лариси Миколаївни

**«Соціальна робота закладів загальної середньої освіти як засіб профілактики
правопорушень підлітків», подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота**

1. Актуальність дисертаційного дослідження

Профілактика правопорушень у підлітковому середовищі належить до актуальних проблем соціальної роботи, значущість якої визначається необхідністю не лише реагувати на вже сформовані прояви протиправної поведінки, а й своєчасно виявляти та мінімізувати соціальні ризики, що їй передують. У цьому контексті звернення Коби Лариси Миколаївни до проблеми соціальної роботи закладів загальної середньої освіти як засобу профілактики правопорушень підлітків є своєчасним і науково обґрунтованим.

Особливої гостроти ця проблема набуває в сучасних українських реаліях. Тривала війна суттєво змінила середовище соціалізації дітей і підлітків. Вимушене переміщення, роз'єднання та втрати в сім'ях, тривале перебування в умовах небезпеки, руйнування сталих соціальних зв'язків, економічна нестабільність родин створюють додаткові чинники соціальної вразливості. Водночас посилюються ризики цифрового середовища: кібербулінг, онлайн-насильство, деструктивний контент, залучення неповнолітніх до ризикованих практик. За таких умов профілактика правопорушень не може зводитися до правового інформування, дисциплінарного реагування чи проведення окремих виховних заходів.

З позицій сучасної соціальної роботи поведінку підлітка необхідно розглядати у взаємозв'язку з його життєвою ситуацією, сімейним оточенням, групою однолітків, освітнім середовищем та доступними ресурсами підтримки. Відтак професійна профілактика має передбачати раннє виявлення ризиків, оцінювання потреб і ресурсів дитини та сім'ї, посилення захисних чинників, соціальний супровід і створення підтримувального середовища.

Особливий потенціал у цьому контексті має заклад загальної середньої освіти як соціальний інститут, що систематично взаємодіє з дитиною, має можливість своєчасно помічати зміни в її поведінці та соціальному функціонуванні, комунікувати із сім'єю і залучати необхідні ресурси допомоги. Саме тому профілактичний потенціал школи полягає передусім у спроможності забезпечити раннє виявлення соціального неблагополуччя, підтримку підлітка та координацію дій суб'єктів, від яких залежить його благополуччя.

Цілком обґрунтованим у цьому зв'язку є фокус дисертантки саме на соціальній роботі в закладі освіти. Її професійний інструментарій дозволяє працювати не лише

з поведінковими проявами, а й із причинами та обставинами, що їх зумовлюють: оцінювати потреби й ресурси, працювати з випадком, здійснювати соціальний супровід, залучати сім'ю та ресурси громади, забезпечувати міжвідомчу взаємодію. Принципово важливим при цьому є збереження суб'єктності підлітка, поваги до його гідності та орієнтація на формування здатності усвідомлювати наслідки власних рішень і брати відповідальність за свою поведінку.

Вагомим аргументом на користь актуальності дослідження є потреба у технологізації профілактичної діяльності. Значна кількість профілактичних заходів сама по собі не гарантує їх результативності. Професійна соціальна робота потребує послідовної логіки: оцінювання ризиків, потреб і ресурсів, визначення цілей втручання, диференціації його змісту відповідно до рівня ризику, залучення сім'ї та ресурсів громади, міжвідомчої координації, моніторингу й оцінювання результатів. Саме такий підхід покладено в основу розробленої дисертанткою технології.

Актуальність роботи посилюється наявною суперечністю між значним профілактичним потенціалом соціальної роботи та недостатньо системним його використанням у закладах загальної середньої освіти. Тому запропонований авторкою перехід від фрагментарних профілактичних впливів до цілісної, керованої та оцінюваної технології має безперечну наукову і практичну значущість.

Отже, дисертаційне дослідження Коби Лариси Миколаївни відповідає актуальним запитам теорії і практики соціальної роботи та спрямоване на розв'язання важливого науково-практичного завдання – підвищення спроможності закладів загальної середньої освіти здійснювати системну, ранню та професійно обґрунтовану профілактику правопорушень підлітків.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних)

Наукова новизна дисертаційного дослідження Коби Лариси Миколаївни визначається передусім спробою концептуалізувати соціальну роботу закладу загальної середньої освіти як цілісний, технологічно організований засіб профілактики правопорушень підлітків, а не як сукупність окремих соціально-педагогічних чи виховних заходів.

Заслуговує на позитивну оцінку те, що дисертантка розглядає профілактичний потенціал соціальної роботи через її здатність впливати не лише безпосередньо на поведінку підлітка, а й на комплекс соціальних чинників, які її детермінують. У дослідженні соціальна робота постає як система професійної діяльності, що поєднує роботу з підлітком, сім'єю, групою однолітків, шкільним середовищем та ресурсами громади. Такий підхід дозволяє змістити акцент із реагування на факт правопорушення на раннє виявлення ризиків, підтримку ресурсів особистості та середовища і попередження закріплення делінквентних моделей поведінки.

Найбільш вагомим результатом дослідження вважаємо теоретичне обґрунтування та розроблення технології соціальної роботи закладу загальної середньої освіти з профілактики правопорушень підлітків. Її наукова цінність полягає в тому, що профілактичну діяльність структуровано як послідовний, керований і відтворюваний процес професійного втручання, у якому узгоджено

мету, завдання, суб'єктів, зміст, форми, методи та очікувані результати. Важливим є врахування в технології специфіки шкільного середовища як простору соціалізації підлітка, необхідності міжвідомчої взаємодії та диференціації профілактичних втручань відповідно до рівня соціального ризику. Саме таке структурування дозволяє перейти від практики ситуативних профілактичних заходів до системної професійної діяльності, результативність якої може бути оцінена.

Суттєвим елементом наукової новизни є запропонована дисертанткою логіка побудови профілактичної роботи, яка охоплює діагностику соціальних ризиків, потреб і ресурсів підлітка, сім'ї та шкільного середовища; планування універсальних та адресних інтервенцій; реалізацію профілактичних, корекційно-розвивальних і відновних заходів; соціальний супровід підлітків, які перебувають у складних життєвих обставинах або мають високий рівень ризику; координацію міжвідомчої взаємодії; моніторинг, оцінювання та коригування профілактичного процесу. У такий спосіб технологія набуває ознак завершеного циклу соціальної роботи, що є принципово важливим для можливості її практичного відтворення в діяльності закладу освіти.

Окремо слід відзначити наукове обґрунтування багаторівневого характеру профілактики правопорушень підлітків. Поєднання первинної, вторинної та третинної профілактики в межах єдиної технології забезпечує диференціацію соціальної роботи залежно від наявності та інтенсивності ризиків: від створення безпечного профілактичного середовища для всіх підлітків до адресної роботи з групами ризику та соціального супроводу осіб, які вже мають досвід правопорушної поведінки. На наш погляд, саме така логіка суттєво посилює соціально-робітничий зміст запропонованої технології.

Подальшого розвитку в дисертації набули положення щодо змісту, форм і методів соціальної роботи з профілактики правопорушень підлітків. Їх значення полягає не стільки в розширенні переліку конкретних методів, скільки в їх систематизації відповідно до завдань і етапів профілактичного втручання. Діагностичні, просвітницькі, тренінгові, консультативні, корекційно-розвивальні та відновні практики розглядаються як взаємопов'язані інструменти цілісної технології, а їх добір пов'язується з результатами оцінювання потреб і ризиків конкретного підлітка та його соціального середовища.

Науково значущим є також обґрунтування правозахисної, гуманістичної, системної, ресурсної та середовищної спрямованості технології. Особливо позитивно оцінюємо позицію дисертантки щодо неприпустимості побудови профілактики на надмірному контролі, тиску чи стигматизації підлітка. Профілактична робота розглядається через забезпечення права дитини на безпеку, повагу до гідності, доступ до допомоги, формування правосвідомості та використання соціальних ресурсів. Такий підхід відповідає сучасному розумінню соціальної роботи, у якому клієнт залишається суб'єктом взаємодії, навіть коли професійне втручання пов'язане з ризикованою чи протиправною поведінкою.

Важливою складовою наукової новизни є розроблення критеріальної основи для оцінювання результативності запропонованої технології. Дисертанткою

виокремлено когнітивний, мотиваційно-ціннісний і поведінковий критерії сформованості правомірної поведінки підлітків. Така трикомпонентна структура дозволяє оцінювати профілактичний результат не лише за рівнем поінформованості щодо правових норм, а й за змінами в системі цінностей, внутрішній мотивації та реальній поведінці підлітка. Вважаємо це важливим, оскільки саме поведінковий результат та сталість позитивних змін є кінцевими індикаторами дієвості профілактичної соціальної роботи.

Експериментальна складова дослідження також посилює наукову цінність одержаних результатів. Здійснена перевірка технології дала змогу простежити динаміку сформованості правомірної поведінки підлітків у контрольній та експериментальній групах і встановити позитивні зміни за визначеними критеріями. Це дозволило дисертантці не обмежитися теоретичним конструюванням технології, а перевірити можливість її реалізації в реальному освітньому середовищі.

Таким чином, наукова новизна дисертаційної роботи Коби Лариси Миколаївни полягає у розвитку наукових уявлень про соціальну роботу закладу загальної середньої освіти як системний засіб профілактики правопорушень підлітків; теоретичному обґрунтуванні, структуризації та експериментальній перевірці відповідної технології; конкретизації її принципів, етапів, механізмів і рівнів реалізації; систематизації форм і методів профілактичної соціальної роботи та обґрунтуванні критеріїв оцінювання її результативності. Сукупність зазначених результатів поглиблює теоретико-технологічні засади соціальної роботи з підлітками та створює підґрунтя для вдосконалення профілактичної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Результати дисертаційного дослідження Коби Лариси Миколаївни мають теоретичне і практичне значення для розвитку соціальної роботи з підлітками та вдосконалення профілактичної діяльності закладів загальної середньої освіти.

Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні наукових уявлень про соціальну роботу як системний засіб профілактики правопорушень підлітків. Дисертантка розглядає профілактику як багаторівневий процес, що поєднує універсальну роботу з усіма підлітками, адресні втручання щодо груп підвищеного ризику та індивідуалізовану підтримку осіб, які вже мають досвід правопорушної поведінки. Важливим є й середовищний контекст такого підходу: поведінка підлітка розглядається у взаємозв'язку із сім'єю, групою однолітків, шкільним середовищем та ресурсами громади.

Теоретично значущим результатом є обґрунтування технології соціальної роботи закладу загальної середньої освіти, яка охоплює діагностику ризиків, потреб і ресурсів, планування та реалізацію профілактичних втручань, соціальний супровід, міжвідомчу взаємодію, моніторинг і оцінювання результатів. Така логіка посилює технологічний складник соціальної роботи та дозволяє перейти від сукупності окремих профілактичних заходів до цілісного й керованого професійного процесу.

Певну теоретичну цінність має розроблена авторкою критеріальна основа оцінювання сформованості правомірної поведінки підлітків, представлена когнітивним, мотиваційно-ціннісним і поведінковим критеріями. Вона дозволяє оцінювати профілактичний результат комплексно – через знання й розуміння соціально-правових норм, їх ціннісне прийняття та реальні поведінкові прояви.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання розробленої технології у діяльності закладів загальної середньої освіти. Особливо цінною з позицій практики соціальної роботи є її орієнтація на раннє виявлення ризиків, диференціацію втручань відповідно до потреб підлітка, залучення сім'ї та ресурсів громади, соціальний супровід і координацію діяльності різних суб'єктів профілактики. Важливим є й передбачений авторкою моніторинг результатів, що дозволяє оцінювати профілактичну роботу не за кількістю проведених заходів, а за реальними змінами та відповідно коригувати професійне втручання.

Результати дослідження можуть бути використані у професійній підготовці та підвищенні кваліфікації соціальних працівників і соціальних педагогів, а також у діяльності педагогічних працівників, практичних психологів, фахівців соціальних служб та інших суб'єктів профілактики. Практичну цінність технології посилює можливість її адаптації до особливостей конкретного закладу освіти, учнівського контингенту та соціального середовища громади.

Таким чином, теоретична цінність дисертації полягає у поглибленні наукових засад профілактичної соціальної роботи з підлітками, а практична – у розробленні технології, придатної для організації системної, диференційованої та оцінюваної профілактичної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Цей варіант, на мій погляд, **значно чистіший**: ми зберегли все суттєве, але прибрали повторення однієї й тієї самої тези про «підліток – сім'я – школа – громада» в різних формулюваннях.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи Коби Лариси Миколаївни дає підстави позитивно оцінити ступінь наукової обґрунтованості основних положень, результатів і висновків дослідження.

Достовірність отриманих результатів забезпечується логікою наукового пошуку, відповідністю обраних методів меті та завданням дослідження, поєднанням теоретичного аналізу з дослідно-експериментальною перевіркою розробленої технології. Методологічне підґрунтя роботи становлять системний, особистісний, діяльнісний і диференційний підходи, що загалом відповідають складності досліджуваної проблеми та дають змогу розглядати профілактику правопорушень підлітків у взаємозв'язку особистісних і середовищних чинників.

Достатньою є експериментальна база дослідження. У соціально-педагогічному експерименті взяли участь 348 підлітків віком 13–15 років із п'яти закладів загальної середньої освіти, з яких 172 увійшли до експериментальної, а 176 – до контрольної групи. До реалізації окремих складових дослідження було також залучено педагогічних працівників, фахівців соціальної роботи / соціальних

педагогів та батьків або законних представників підлітків, що сприяло комплексному вивченню досліджуваної проблеми.

Обґрунтованість експериментальних результатів посилюється порівнюваністю контрольної та експериментальної груп на констатувальному етапі, використанням єдиної системи діагностичних процедур та здійсненням оцінювання за трьома взаємопов'язаними критеріями сформованості правомірної поведінки – когнітивним, мотиваційно-ціннісним і поведінковим. Така критеріальна структура дозволила оцінити зміни не лише у знаннях підлітків щодо соціальних і правових норм, а й у їхніх ціннісних орієнтаціях, мотивації та реальних поведінкових проявах.

Позитивно оцінюємо використання кількісних і якісних методів збору та аналізу даних, а також математико-статистичної обробки результатів для порівняння показників експериментальної і контрольної груп. Отримана динаміка засвідчила більш виражені позитивні зміни в експериментальній групі після впровадження технології, що дало авторці підстави сформулювати висновок про її ефективність.

Висновки дисертації логічно пов'язані з поставленими завданнями, ґрунтуються на результатах теоретичного й емпіричного етапів дослідження та загалом достатньо повно відображають основні результати проведеної роботи.

Отже, наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертації Коби Лариси Миколаївни, є належно аргументованими, а використаний комплекс методів забезпечує достатній рівень достовірності та обґрунтованості отриманих результатів.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертантка на належному науковому рівні визначила логіку дослідження, сформулювала його мету, завдання, об'єкт і предмет та послідовно реалізувала поставлене наукове завдання. Структура роботи відповідає логіці наукового пошуку: від аналізу теоретичних засад профілактики правопорушень підлітків і визначення місця соціальної роботи в цьому процесі – до розроблення, впровадження та експериментальної перевірки відповідної технології.

Зміст дисертації засвідчує володіння Кобою Ларисою Миколаївною комплексом теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження. Авторка демонструє здатність працювати з науковими джерелами та нормативною базою, здійснювати теоретичне узагальнення, розробляти технологічну модель професійної діяльності, організовувати соціально-педагогічний експеримент та інтерпретувати його результати.

Особливо позитивно слід оцінити послідовність експериментальної роботи. На констатувальному етапі було забезпечено порівнюваність експериментальної і контрольної груп, на формувальному – реалізовано розроблену технологію, а на контрольному – здійснено повторну діагностику за тими самими критеріями та проведено порівняльний аналіз отриманих результатів.

Важливо, що авторка не обмежується описом окремих профілактичних заходів, а вибудовує цілісну логіку професійного втручання, яка включає діагностику ризиків і потреб, планування, реалізацію профілактичних та корекційних заходів, моніторинг і оцінювання результатів. Це свідчить про розуміння технологічної природи соціальної роботи та здатність застосовувати її методологію до розв'язання конкретної наукової проблеми.

Загалом рівень виконання поставленого наукового завдання та ступінь оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

6. Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація Коби Лариси Миколаївни є завершеним, логічно структурованим науковим дослідженням. Її структура підпорядкована меті та завданням роботи, а послідовність викладу забезпечує перехід від теоретичного осмислення проблеми до розроблення й експериментальної перевірки технології соціальної роботи закладів загальної середньої освіти з профілактики правопорушень підлітків.

У першому розділі здійснено аналіз стану наукового опрацювання проблеми профілактики правопорушень підлітків, розкрито місце соціальної роботи в системі профілактики та обґрунтовано технологію соціальної роботи закладу загальної середньої освіти як засіб такої профілактики. Теоретичний аналіз дозволив авторці визначити концептуальні орієнтири подальшої експериментальної роботи та представити профілактику як системну діяльність, що враховує особистісні, сімейні й середовищні чинники поведінки підлітка.

У другому розділі представлено організацію соціально-педагогічного експерименту, зміст і особливості впровадження розробленої технології та здійснено аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. Особливої уваги заслуговує те, що експериментальна перевірка побудована на зіставленні результатів контрольної та експериментальної груп і дає можливість простежити динаміку за визначеними авторкою критеріями. Підсумкові дані засвідчують виразніші позитивні зміни в експериментальній групі після впровадження технології.

Висновки до розділів і загальні висновки кореспондують із поставленими завданнями та відображають основні результати теоретичної й експериментальної частин дослідження. Дисертантка послідовно реалізувала п'ять визначених у вступі завдань – від аналізу стану розробленості проблеми до оцінювання результатів дослідно-експериментальної роботи.

Загалом зміст і структура дисертації засвідчують цілісність авторського наукового задуму, завершеність проведеного дослідження та логічну узгодженість його теоретичної й експериментальної складових. Робота написана в науковому стилі, основні положення викладено послідовно та аргументовано, а представлені таблиці й рисунки сприяють унаочненню та інтерпретації результатів дослідження.

7. Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях

Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження Коби Лариси Миколаївни належним чином представлені в наукових публікаціях авторки.

За темою дисертації опубліковано 5 наукових праць, серед яких 3 одноосібні статті у наукових фахових виданнях України та 2 публікації апробаційного характеру.

Результати дослідження пройшли відповідну наукову апробацію. Основні положення та висновки дисертації доповідалися й обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях, а також на науково-методичних семінарах і вебінарах кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Аналіз публікацій дає підстави констатувати, що в них відображено основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження. Важливо, що статті, у яких представлено основні наукові результати роботи, є одноосібними, що засвідчує особистий внесок здобувачки в розроблення досліджуваної проблеми.

Кількість і характер наукових публікацій відповідають спрямованості дисертаційного дослідження та забезпечують належне оприлюднення його основних результатів.

8. Дотримання академічної доброчесності

За результатами аналізу дисертаційної роботи Коби Лариси Миколаївни підстав для сумнівів у дотриманні здобувачкою принципів академічної доброчесності не виявлено.

У дисертації простежується коректне використання наукових і нормативних джерел, на запозичені положення та результати досліджень інших авторів подано відповідні посилання. Авторські положення, результати теоретичного аналізу та дослідно-експериментальної роботи представлені послідовно та відокремлені від результатів інших дослідників. Дисертантка також декларує, що робота містить результати власних досліджень, а використані ідеї, результати й тексти інших авторів мають посилання на відповідні джерела.

Отже, дисертаційна робота відповідає принципам академічної доброчесності, а ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації за результатами її аналізу не встановлено.

9. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Коби Лариси Миколаївни, її теоретичну та практичну значущість, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та окреслити положення, що мають дискусійний характер.

1. Потребує більшої концептуальної визначеності співвідношення понять «профілактика правопорушень» і «формування правомірної поведінки». Якщо предметом дослідження є соціальна робота як засіб профілактики правопорушень, то в експериментальній частині її ефективність оцінюється переважно за рівнем сформованості правомірної поведінки підлітків. Доцільно було б чіткіше обґрунтувати взаємозв'язок цих конструктів та вибір саме правомірної поведінки як інтегрального показника ефективності профілактики.

2. Дещо вужчою, ніж зміст самої технології та сформульованої авторкою гіпотези (С. 96), видається система критеріїв оцінювання її результативності. Технологія передбачає роботу не лише з особистістю підлітка, а й із сім'єю, шкільним середовищем, міжвідомчою взаємодією; у гіпотезі очікуваними результатами названо посилення сімейної підтримки, покращення шкільного клімату та підвищення організаційної спроможності школи здійснювати системну профілактику. Водночас експериментальна ефективність оцінюється переважно через три критерії сформованості правомірної поведінки самого підлітка. Доцільним, на нашу думку, було б доповнення системи оцінювання середовищними та організаційними індикаторами, що дозволило б повніше перевірити результативність усіх компонентів запропонованої технології.

3. У дисертації переконливо обґрунтовано необхідність диференціації первинної, вторинної та третинної профілактики та визначено відповідні цільові групи: від усіх підлітків школи до підлітків із проявами дезадаптації та осіб, які вже мають досвід правопорушень або взаємодії з ювенальною превенцією. Водночас в експериментальній частині хотілося б бачити більш виразну презентацію результативності технології окремо для цих груп. З практичної точки зору це є принциповим питанням: ефективність універсальної профілактичної програми і результативність соціального супроводу підлітка з досвідом правопорушень потребують різних індикаторів, різної інтенсивності втручання та різних критеріїв успішності.

4. Певного уточнення потребують межі можливого поширення результатів проведеного експерименту. Дослідно-експериментальна робота охопила достатньо значну вибірку – 348 підлітків віком 13-15 років, однак усі п'ять закладів освіти, залучених до дослідження, територіально представлені Полтавською областю. Водночас авторка справедливо наголошує на відтворюваності розробленої технології та можливості її адаптації до різних закладів освіти і соціальних контекстів. З огляду на це перспективним видається подальше апробування технології в територіально та соціально відмінних громадах України, зокрема у великих містах, сільських громадах, громадах зі значною кількістю внутрішньо переміщених сімей та на територіях, які мають різний досвід впливу війни.

Висловлені зауваження та дискусійні положення мають переважно уточнювальний і перспективний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, його наукової новизни, теоретичної та практичної значущості, а окремі з них окреслюють перспективи подальшого розвитку започаткованого авторкою напрямку досліджень.

10. Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Коби Лариси Миколаївни «Соціальна робота закладів загальної середньої освіти як засіб профілактики правопорушень підлітків» є самостійним, завершеним науковим дослідженням актуальної для теорії та практики соціальної роботи проблеми.

У роботі представлено теоретичне обґрунтування та результати експериментальної перевірки технології соціальної роботи закладів загальної

середньої освіти з профілактики правопорушень підлітків. Дослідження характеризується логічністю наукового пошуку, достатньою аргументованістю основних положень і висновків, поєднанням теоретичного аналізу з практично орієнтованою експериментальною роботою.

Поставлену мету дослідження досягнуто, визначені завдання загалом виконано. Одержані результати мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення і можуть бути використані в діяльності закладів загальної середньої освіти, у професійній підготовці та підвищенні кваліфікації соціальних працівників і соціальних педагогів.

Висловлені у відгуку зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам

Дисертаційна робота Коби Лариси Миколаївни на тему «Соціальна робота закладів загальної середньої освіти як засіб профілактики правопорушень підлітків» за актуальністю, змістом та повнотою викладу її результатів у публікаціях, обсягом і якістю оформлення, відповідністю нормам академічної доброчесності відповідає пп. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023, а її автор, Коба Лариса Миколаївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Офіційний опонент

проректор із науково-педагогічної
та соціально-гуманітарної роботи,
професор кафедри соціальної роботи
та консультування Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, професор

Тетяна ЛЯХ

